

VRAK – MUSEUM OF WRECKS
ARKEOLOGISK RAPPORT 2024:7

SKONERTEN DINA FRÅN STOCKEVIK

LÄMNINGSNUMMER L1975:8801 (RAÄ 72:52)

GOTLANDS KOMMUN
GOTLANDS LÄN



VRAK
MUSEUM OF
WRECKS

MIKAEL FREDHOLM

en del av STATENS MARITIMA OCH TRANSPORTHISTORISKA MUSEER



VRAK – MUSEUM OF WRECKS
ARKEOLOGISK RAPPORT 2024:7

SKONERTEN DINA FRÅN STOCKEVIK

LÄMNINGSNUMMER L1975:8801 (RAÄ 72:52)

GOTLANDS KOMMUN
GOTLANDS LÄN

MIKAEL FREDHOLM

Vrak – Museum of Wrecks
en del av Statens maritima
och transporthistoriska museer

P.O. Box 27131
SE-102 52 Stockholm
Tel 08 519 549 00

www.vrak.se
www.smtm.se

Statens maritima och transporthistoriska museer
är miljöcertifierade enligt ISO 14001.

2024 Vrak – Museum of Wrecks
Arkeologisk rapport 2024:7

Layout: Typoform
Omslagsbild: Namnskylt med "DINA STOCKEVIK" synligt
Foto: Kustbevakningen, 2024-08-04

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Publik Licens 4.0 (CC BY),
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>.
Lantmäteriets kartor omfattas inte av ovanstående licensiering.
Spridningstillstånd sjögeografisk information, Sjöfartsverket Dnr: 24–05078

INNEHÅLL

Introduktion	6
Bakgrund	8
Fyndplats	9
Bedömning och rekommendationer	10
Referenser	11
Tekniska och administrativa uppgifter	12
Bilaga 1 – Foton	13

INTRODUKTION

Fartygslämningen L1975:8801 (RAÄ 72:52) påträffades vid sjömätning av Sjöfartsverket år 2017 och registrerades samma år i KMR/Fornsök.

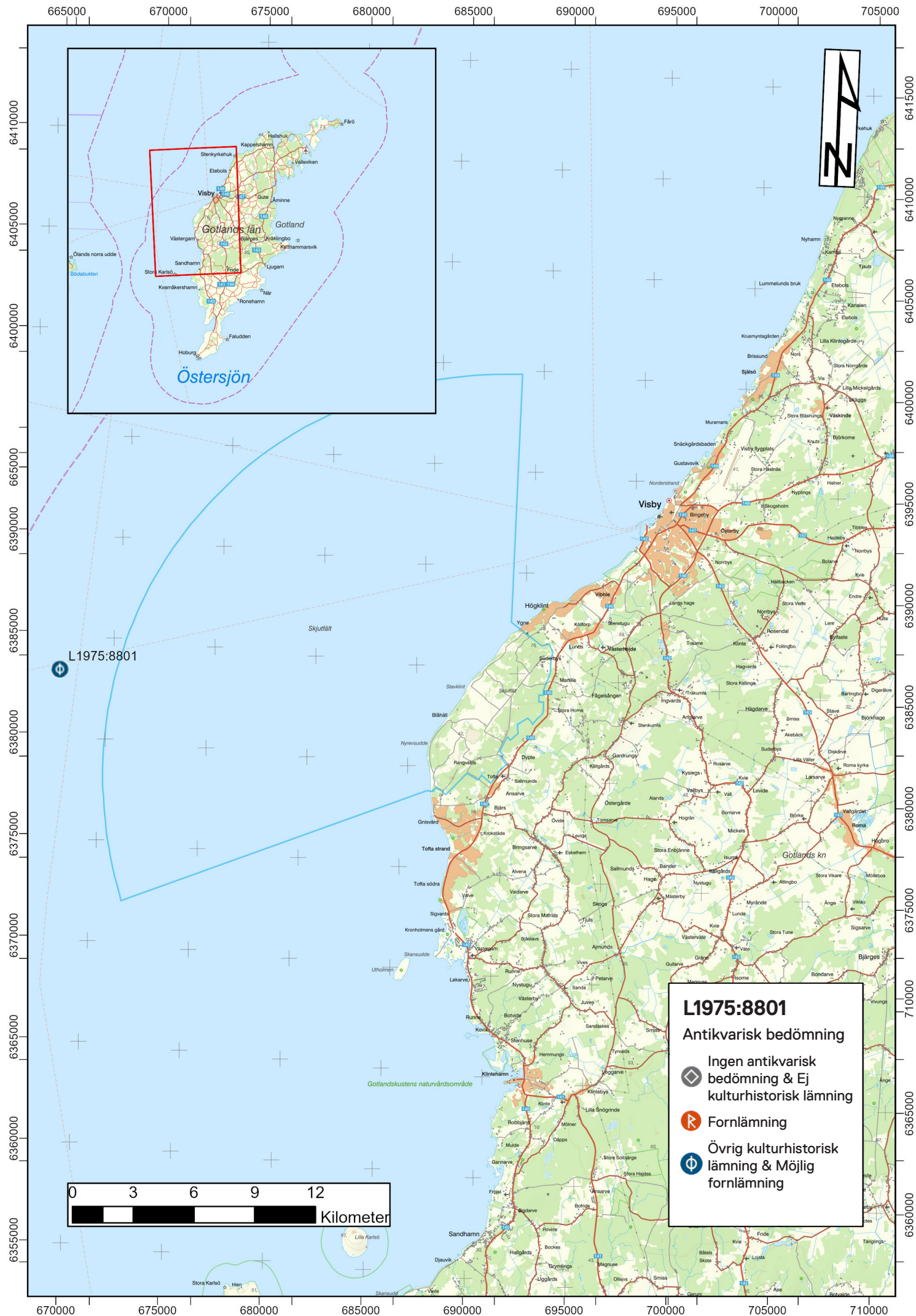
Som del av ett uppdrag för länsstyrelsen i Gotlands län att upprätta vård- och skyddsplaner för ett antal fartygslämningar (2024-04-19, diarie-nummer 162-2024) har Statens maritima och transporthistoriska museer (SMTM) skrivit en rapport för fartygslämningen. Arbetet har skett i samarbete med Kustbevakningen (KBV), som under hösten 2024 filmade fartygslämningen med fjärrstyrd undervattensfarkost, "remotely operated vehicle" (ROV). Fartygslämningen L1975:8801 kom att ingå i länsstyrelsens prioriterade grupp eftersom den

utgör en av två geografiskt närbelägna lämningar som bedömts möjlig fornlämning och som enligt tidigare sonardokumentation kunde antas ha hög en bevarandegrad.

Genom dokumentationen av KBV kunde fartygslämningen bestämmas som vraket efter *Dina* från Stockevik, som förliste 2 november 1935, cirka 30 kilometer västsydväst om Visby på cirka 90 meters djup (fig. 1). Då det alltså visade sig att fartyget är förlist efter 1850 och inte är en fornlämning, beslutade länsstyrelsen att den planerade fullständiga vård- och skyddsplanen ej skulle upprättas. Istället författades denna rapport.

FIGUR 1. Fartygslämningen *Dina*, L1975:8801, cirka 30 kilometer västsydväst om Visby.

Utsnitt ur GSD Terrängkartan, Lantmäteriet, licensierad CC0, bearbetat av Mikael Fredholm, Ivan Šantić Ljubetić och Håkan Thorén SMTM.



BAKGRUND

Fartygets historik

Dina byggdes i Sjötorp vid Vänern år 1900 och kom att ha Johan Gottfrid Berndtsson som redare, med hemort i Stockevik på sydvästra Tjörn. Hon var riggad som en skonert (Sveriges skepplista 1933:194).

Det har byggts skutor i Sjötorp sedan 1740-talet, men egentliga Sjötorps varv anlades av Göta kanalbolaget på 1820-talet tillsammans med en torrdocka. Det byggdes 480 fartyg i Sjötorp. Man har byggt pråmar, segelfartyg och ångfartyg, men efter 1960 byggdes i stort sett inga fler träfartyg (Göta Kanal, Sjötorps varv).

Förlisningen

Dina var på resa från Visby till Falkenberg lastad med 183 ton vete när hon kolliderade med ångfartyget *Sirius* från Stockholm och sjönk 1935-11-02, 16 NM, ca 29 km sydsydväst om Visby (Eriksson 1982:101).

Dina avgick vid halvettiden och kollisionen ska ha skett kl 15:45 på lördagens eftermiddag. Besättningen kunde lyckligtvis bärgas (Dagens Nyheter 1935-11-03).

Undersökningshistorik

Fartyglämningen påträffades av Sjöfartsverket vid sjömätning 2017. Sjöfartsverket sjömätte med multibeamekolod och sidoseende ekolod och konstaterat att det var en fartyglämning (KMR/Fornsök).

Undersökningsarbetet i fält har utförts av Kustbevakningen (KBV), som har filmat fartyglämningen med ROV, 2024-08-04.

Arkeologisk information

Genom Sjöfartsverkets sjömätning, som genomfördes med multibeamekolod och sidoseende ekolod år 2017, har fartyglämningen kunnat bestämmas vara 28x7 meter stor (NNO-SSV), med en skrovhöjd på 3 meter och två stående master, varav en mast sticker upp 19 meter över botten. Inklusive bogspröt är lämningen 34 meter lång (KMR).

Fartyglämningen har utgjort ett kravellbyggt segelfartyg med stormasten nu stående med den gaffelriggade bommen kvar. I aktern finns ratten, liksom ett däckshus och namnbrädan med *Dina Stockevik*. I fören på babords sida finns ett ankare. Det finns en skada på styrbords sida mot aktern vid däckshuset som skulle kunna vara från kollisionen med *Sirius*. De två dävertarna i akten är utvända och livbåten saknas (se bilaga 1 för bilder).

TABELL 1. *Dina* (Sveriges skepplista 1933:194 och Eriksson 1982:101).

Fakta	<i>Dina</i>
Material	Ek och furu på kravell
Framdrivning/Maskin	Segel, Skonert / 56 hk
Reg. Nr	3684
Signalbokstäver	SIBG
Längd/Bredd/djup/djupgående	24,31/7,08/2,59/3m
Netto/bruttotonnage	82,36/99,84
Redare	Johan Gottfrid Berndtsson
Hemort	Stockevik
Byggort/Varv	Sjötorp
Sjösatt	1900
Reparationer	Reparerat 1914 och drevat 1927
Förlist	1935-11-02

FYNDPLATS

Naturmiljö

Fartygslämningen ligger i det närmaste i nord-sydlig riktning, med fören pekande åt NNO på ett bottendjup av omkring 90 meters djup (KBV), cirka 30 kilometer västsydväst om Visby. Bottnen utgörs överst av lera (Cy=Clay enligt sjökort). Det sker ingen nämnvärd påväxt på vraket, då det ligger djupt. Då fartygslämningen ligger på öppet hav är platsen utsatt för väder och vindar men fartygslämningen ligger dock på så stort djup att vågor inte bedöms påverka havsbotten och vrakplatsen nämnvärt.

Nedbrytningsprocess och bevarandeförhållanden

Djupet på platsen har sannolikt gjort att vraket bevarats relativt bra. Fartygslämningar på grundare djup längs Gotlands kuster bevaras sämre på grund av väder, vind och vågor.

Lagskydd

Fartygslämningen utgör övrig kulturhistorisk lämning enligt kulturmiljölagen kapitel 2 § 1.

Tillgänglighet

SMTM känner inte till att dykning ska ha skett innan KBV filmade fartygslämningen med ROV. Läget och djupet på fartygslämningen gör att det är svårt att dyka på platsen. Endast med avancerad och väl planerad teknisk dykning är det möjligt för erfarna dykare att komma ner på dessa djup.

Hotbilder

Sannolikt finns inga allvarliga hotbilder från dykning eller naturlig nedbrytning. Tänkbara hot kan möjligtvis utgöras av trålning och eventuell framtida exploatering av havsbotten, så som ledningar, kablar och vindkraftverk.

BEDÖMNING OCH REKOMMENDATIONER

Kunskapsvärde

Med tanke på att det var en vanlig skeppstyp är den, relativt äldre skeppstyper, väldokumenterad och välkänd. Det finns fortfarande flera liknande fartyg i bruk och många av dessa som har byggts i Sjötorp är även K-märkta av Sjöhistoriska museet. Det skall finnas ett tiotal bevarade Sjötorpsbyggen, några snarlika i ålder och storlek som *Dina* (Sjöhistoriska museet, K-märkta fartyg).

Kulturhistoriskt värde

SMTM:s preliminära bedömning är att *Dina* har ett relativt lågt kulturhistoriskt värde i dagsläget, då det finns flera likande fartyg som ännu är i bruk och K-märkta. Lämningen i sig är välbevarad och med hög läsbarhet. Vraket är dock en representant för en under mellankrigstiden vanlig skeppstyp; ett äldre moderniserat och motoriserat segelfartyg som fraktade spannmål på Östersjön.

Forskningsbehov

SMTM bedömer att *Dina* har ett lågt forskningsbehov då det finns flera liknande K-märkta fartyg i bruk som kan besvara frågor relaterade till fartygstypen.

REFERENSER

Tryckta källor

Eriksson, Bruno (1982), *Vrakliggare 1982*, RTC, Rebel Trading Company: Stockholm.

Sveriges skeppslista (1933) utgiven av kungl. Kommerskollegii fartygsregistreringssektion.

Internetkällor

Dagens Nyheter, "Motorseglaren sjönk på 18 famnar" sidan 21, 1935-11-03. <https://arkivet.dn.se>

Göta Kanal, Sjötorps varv, <https://www.gotakanal.se/sv/en-vacker-historia/sjotorps-varv>

Sjöhistoriska museet, K-märkta fartyg, <https://www.sjohistoriska.se/utforska/fartyg-kulturmiljoer/k-markning-av-fartyg/lista-pa-k-markta-fartyg/hulda>

Kartor

Lantmäteriet, GSD Terrängkartan

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Statens maritima och transporthistoriska museers diarienummer: 5.3.1-2024-775

Landskap: Gotland

Län: Gotland

Kommun: Gotland

Lämningsnummer: L1975:8801

RAÄ-nummer: 72:52

Vattendjup: 90 meter

Uppstick över sjöbotten: skrov 3 meter, mast 19 meter.

Position SWEREF 99 TM: N 6383258, E 667484

Statens maritima och transporthistoriska museer (SMTM) är en myndighet som består av Vrak - Museum of Wrecks, Sjöhistoriska museet, Vasamuseet, Marinmuseum i Karlskrona och Järnvägmuseet i Gävle.

Dokumentationshandlingar:

Digitalt dokumentationsmaterial: Video, stillbildsfotografier och digitala ritningar förvaras digitalt på Statens maritima och transporthistoriska museers servrar. Vid den digitala hanteringen av dokumentationsmaterialet och rapportframställningen har följande programvaror använts: Esri ArcGIS Pro, Microsoft Word och Photo Shop.

GIS/mätdata: arkiveras på Statens maritima och transporthistoriska museers servrar.

SMTM:s 3D-modeller laddas upp på: <https://sketchfab.com/maritima>.

Deltagarförteckning SMTM

Mikael Fredholm och Johan Runer.

Tack till Kustbevakningen på KBV 002 Triton:

Bland annat Patrik Ågren och Torgny Christensson.

BILAGA 1 – FOTON



FIG. 2 Förstäven och bogsprötet fotat från babordssidan.
Foto: Kustbevakningen, 2024-08-04.



FIG. 3 mast med gaffelrigg (bom)
Foto: Kustbevakningen, 2024-08-04.



FIG. 4 Skada på styrbordssidan.
Foto: Kustbevakningen, 2024-08-04.



FIG. 5 Däckshus i aktern.
Foto: Kustbevakningen, 2024-08-04.



FIG. 6 Ankare på babord sida.
Foto: Kustbevakningen, 2024-08-04.



FIG. 7 Bråspel i fören.
Foto: Kustbevakningen, 2024-08-04.

SKONERTEN DINA FRÅN STOCKEVIK

Fartygslämningen L1975:8801 (RAÄ 72:52) påträffades vid sjömätning av Sjöfartsverket år 2017 och registrerades samma år i KMR/Fornsök. Som del av ett uppdrag för länsstyrelsen i Gotlands län att upprätta vård- och skyddsplaner för ett antal fartygslämningar har Statens maritima och transporthistoriska museer (SMTM) skrivit en rapport för fartygslämningen. Arbetet har skett i samarbete med Kustbevakningen (KBV), som under hösten 2024 filmade fartygslämningen med fjärrstyrd undervattensfarkost, "remotely operated vehicle" (ROV). Fartygslämningen kom att ingå i länsstyrelsens prioriterade grupp eftersom den utgör en av två geografiskt närbelägna lämningar som bedömts möjlig fornlämning och som enligt tidigare sonardokumentation kunde antas ha hög en bevarandegrad.

Genom dokumentationen av KBV kunde fartygslämningen bestämmas som vraket efter Dina från Stockevik, som förliste 2 november 1935, cirka 30 kilometer västsydväst om Visby på cirka 90 meters djup. Då det alltså visade sig att fartyget är förlist efter 1850 och inte är en fornlämning, beslutade länsstyrelsen att den planerade fullständiga vård- och skyddsplanen ej skulle upprättas. Istället författades denna rapport.